

**Sprawozdanie z konferencji
„Być artystą i mówić o artyście
W kręgu problematyki artystowskiej
w niemieckich i polskich tekstach kultury/
Künstler sein und über den Künstler sprechen
Das Problem des Künstlertums in deutschen
und polnischen Kulturtexten“
(Katowice, 16–17.11.2017)**

W dniach 16–17 listopada 2017 roku w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej (CINiBA) w Katowicach odbyła się interdyscyplinarna konferencja naukowa „Być artystą i mówić o artyście. W kręgu problematyki artystowskiej w niemieckich i polskich tekstach kultury/Künstler sein und über den Künstler sprechen. Das Problem des Künstlertums in deutschen und polnischen Kulturtexten”, zorganizowana przez Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego. W konferencji uczestniczyło 43 badaczy, reprezentantów różnych dyscyplin naukowych (filologii, antropologii, muzykologii, teatrologii, historii sztuki, kulturoznawstwa i socjologii) z ośrodków akademickich z Polski (Katowice, Toruń, Opole, Warszawa, Kraków, Olsztyn, Łódź, Poznań, Lublin, Wrocław) oraz z Niemiec (Berlin, Getynga). Celem konferencji było podjęcie ukierunkowanej interdyscyplinarnie i transkulturowo refleksji nad fenomenem artysty oraz adekwatności stosowanego w jego opisie języka.

Konferencję otworzyły: Dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego dr hab. prof. UŚ Magdalena Pastuch oraz Dyrektor Instytutu Filologii Germańskiej dr hab. prof. UŚ Renata Dampc-Jarosz, a wykład wprowadzający do tematyki konferencji wygłosiła dr hab. Nina Nowara-Matusik. Następnie uczestnicy wysłuchali wykładu plenarnego

prof. dr hab. Hannelore Scholz-Lübbering z Berlina, zatytułowanego *Der Künstler als Genie: Transmedialität und Synästhetik bei Heinrich Wackenroder und Ludwig Tieck* (*Artysta jako geniusz: transmedialność i synestetyzm u Heinricha Wackenrodery i Ludwiga Tiecka*). Dalsze obrady toczyły się w trzech, a następnie (drugiego dnia) w dwóch sekcjach.

Podjęty przez berlińską germanistkę problem trans- czy też intermedialności rozumianej jako proces komunikowania się znaków językowych różnorodnej proveniencji (wywodzących się przykładowo z malarstwa i wkraczających na pole literatury), powrócił w referatach Grażyny B. Szewczyk (*Das Bild und das Wort. Peter Weiss' künstlerische Visionen in seiner frühen Prosa*; referat został odczytany przez Michała Skopa) oraz Beate Sommerfeld („*Vom Wahnsinn, über Bilder zu sprechen*“ – *Das Kunstgespräch als Paradigma des Künstlerdiskurses in Friederike Mayröckers „Paralleltexten zur bildenden Kunst*“), otwierając nowe przestrzenie eksploracji problemu badawczego, jakim jest tradycyjnie pojmowany motyw artysty. Wyeksplikowana w wystąpieniu plenarnym, a wywodząca się z poetyki preromantycznej (okres burzy i naporu) kategoria geniusza była także punktem wyjścia wystąpienia Barbary Pogonowskiej (*Genial- asoziales contra gesellschaftsbezogenes Künstlertum. Zur Künstlerproblematik in E.T.A. Hoffmanns Erzählung „Die Jesuiterkirche in G*“).

Problematykę artysty rozumianego jako fikcja literacka, typologii artystycznych postaw, kreatywności oraz procesu twórczego rozpatrywano w odniesieniu do dyskursów estetycznych (dominujących w danej epoce historycznoliterackiej bądź charakterystycznych dla danego twórcy) oraz na podstawie tekstów epickich, lirycznych i dramatycznych. W ten blok tematyczny wpisują się wystąpienia Andrei Rudolph (*Künstler ohne Publikum. August Kahlerts „Cölestin“ und Franz Grillparzers „Der arme Spielmann*), Ewy Matkowskiej (*Von „Die Widmung“ (1977) bis hin zu „Herkunft“ (2014) – der Wandel politischer und ästhetischer Positionen in Künstlergeschichten bei Botho Strauß*), Anny Pastuszki (*Über Kunst, Lebenskunst und Tod. Zur Problematik des Romans „Zwischenspiel“ von Monika Maron*), Pawła Meusa (*Bilder der Künstler im Werk von Alfred Hein*), Katrin Wellnitz („*Wie Sterne, die aus unserer Hand geschwebt sind*“). *Der Künstler als Weltschöpfer im lyrischen Werk von Oskar Loerke und Rainer Maria Rilke*), Emilii Kurek („*I dzisiaj znowu w strof czworokąty nieustępliwe rzeczy wtłaczać, wyginać, ciosać, przeistaczać*” – o byciu poetą, na przykładzie utworów i wypowiedzi Juliana Tuwima), Katarzyny Gołos („*Muzeum odłamków*”, czyli twórcy w „*Macieju Korbowie*” i „*Bellatrix*”). *Obraz artystów w dramacie Witkiewicza i jego sceniczna adaptacja*) oraz Eweliny Michty („*Nie ma na świecie problemu bardziej dręczącego niż problem artyzmu i jego oddziaływania na ludzi*”. *O problematyce artystowskiej w twórczości Tomasza*

Manna; ze względu na nieobecność prelegentki referat został odczytany przez Annę Jagłowską).

Z kolei historyczni twórcy bądź ich (auto)biografie były przedmiotem zainteresowania Joanny Godlewicz-Adamiec (*Rzemieślnik czy artysta? Świat średniowiecznych twórców oczami Oswalda von Wolkensteina i Dietera Kühna*), Tomasza Szybistego (*Wit Stwosz w niemieckojęzycznej literaturze pięknej XIX i XX wieku*), Elwiry Poleszczuk (*Postać artysty we współczesnej powieści historycznej „Der Sünderchor” Claudii i Nadjii Beinert*), Agnieszki Klimas (*Modernisierung biographischen Erzählens. Beobachtungen zu Arnold Zweigs Künstlernovelle „Symphonie Fantastique”*), Katarzyny Szczerbowskiej-Prusevicius (*Verwendung von Anekdoten in den Mozart-Romanen*), Gabrieli Jelitto-Piechulik (*Ricarda Huchs Romantikstudien in der Tradition der deutschen Ideen- und Geistesgeschichte*) oraz Emanueli Jandy (*Artystyczne przejawy oporu i decyzje, które wpłynęły na historię sztuki oczami Johannesesa Wüstena w „Die Malergeschichten”*).

Wokół problemu swoistej antropologii (nowoczesnej) jednostki twórczej oscylowały natomiast referaty Waldemara Frąca (*Artysta – dziełem sztuki? Narodziny tragedii Friedricha Nietzschego a współczesne wymiary myślenia artysty*), Agnieszki Mazur (*Stanisława Przybyszewskiego wyobrażenia o nowoczesnym artyście*) oraz Karstena Dahlmanna, który swoje rozważania oparł na przykładzie Stefana Georgego (*Der Dichter als Unternehmer*). Kwestia autokreacji i stylizacji artysty interesowała również Rafała Biskupa (materiałem badawczym była w tym przypadku biografia i twórczość Heinza Piontka).

Oś refleksji ustanowiona z jednej strony przez postać (historycznego) artysty, a z drugiej przez pewien układ społeczny (czy też raczej: społeczno-ideologiczne uwarunkowania artystycznej tożsamości), wyznaczała główny trop dociekań Małgorzaty Dubrowskiej (*Franz Fühmann – ein gescheiterter Künstler?*), Marka Krysia (*Zwischen Kunst und Terror: Andres Veiels „Wer wenn nicht wir“*), Honoraty Cybuli (*Jan Ludwig – artysta bez granic*), Małgorzaty Stolarskiej-Froni (*Pomiędzy dyskursami – artyści i artystki żydowskiej awangardy w międzywojennej Polsce*), Małgorzaty Rybak (*Obywatel A.Ż.*), Magdaleny Latkowskiej (*Artysta wobec władzy w systemie autorytarnym – studium przypadku NRD*), Katarzyny Smyczek (*Artysta kabaretowy w Polsce Ludowej*), Tomasza Michała Korczyńskiego (*Klaus Mann. Artysta jako Swój, Obcy i Wróg w teorii zwrotu inkorporacyjnego*) oraz Anny Skurskiej (*Artysta w klinice. Literackie przypadki Michała Choromańskiego*).

Perspektywa badawcza uwzględniająca społeczne oraz płciowe uwarunkowania bycia artyst(k)ą dominowała w odczytach Magdaleny Popławskiej (*Das Bild der Künstlerin in den Werken der Vormärzschrift-*

stellerinnen), Grażyny Krupińskiej (*Das Bild des Künstlers bei Lou Andreas-Salomé*) oraz Niny Nowary-Matusik (*Komödiantin sein. Der Künstlerdiskurs bei Helena Orlicz-Garlikowska und Therese Rie*), przy czym w wypadku ostatniej z wymienionych prelegentek kwestię upłciowienia problemu bycia artyst(k)ą rozpatrywano również w ujęciu komparatystycznym.

Do kręgu rozważań ukierunkowanych komparatystycznie można ponadto zaliczyć odczyty podejmujące problematykę artystycznych przyjaźni i inspiracji, przekładu oraz językowego obrazu świata. W ten blok problemowy wpisują się referaty Marty Krystyny Tylkowskiej (*Georg Büchner i Stanisława Przybyszewska o roli i zadaniach twórcy*), Roberta Rducha (*Tłumaczenie jako forma przyjaźni artystów. O przekładach poezji Wacława Rolicza-Liedera na niemiecki*), Wacława Miodka (*Prototyp artysty w języku polskim i niemieckim*), Zbigniewa Feliszewskiego (*Bertolt Brecht und Konrad Swinarski*), Anny Jagłowskiej (*Geliebte? Freunde? Künstlerische Inspiration oder Rivalität? Zu den Beziehungen von Clara Schumann und Johannes Brahms, Gabriele Münter und Wassily Kandinsky, Ingeborg Bachmann und Max Frisch anhand ihres Briefwechsels*), Claudii Schwierczynski (*Der Liebesfrühling von Robert und Clara Schumann. Einige Überlegungen zur Geschichte einer Zusammenarbeit*) oraz Sary Kurowskiej (*303 szkice do autoportretu artysty. O korespondencji Sławomira Mrożka z Wojciechem Skalmowskim*).

W ostatnim punkcie programu organizatorzy konferencji dokonali jej podsumowania, a zamykająca obrady dyskusja ujawniła potrzebę dalszych eksploracji fenomenu bycia artystą i to zarówno w wymiarze ontologicznym, jak i epistemologicznym, ale także społecznym i historycznoliterackim.

Nina Nowara-Matusik
Uniwersytet Śląski w Katowicach